

Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1938 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande möjligheten att åstadkomma en jämnare fördelning av jordbruksstödet.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 122 av herrar *Albertsson* och *Ohlin* samt II: 223 av herr *Carlström m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels om en skyndsam utredning rörande möjligheten att åstadkomma en jämnare fördelning av jordbruksstödet särskilt med tanke på småbrukets nuvarande svårigheter samt möjligheterna att till undvikande av överproduktion och förlustbringande export bereda ökat utrymme å den inhemska marknaden bl. a. genom tillhandahållande av mjölk och smör i viss utsträckning till mindre bemedlade och barnrika familjer till lägre pris än allmänna marknaden, samt dels för nästa års riksdag framlägga de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionerna från *statens jordbruksnämnd*, som anført följande:

»I ifrågavarande motioner hava motionärerna bland annat hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning rörande möjligheten att åstadkomma en jämnare fördelning av jordbruksstödet särskilt med tanke på småbrukets nuvarande möjligheter samt möjligheterna att till undvikande av överproduktion och förlustbringande export bereda ökat utrymme å den inhemska marknaden bl. a. genom tillhandahållande av mjölk och smör i viss utsträckning till mindre bemedlade och barnrika familjer till lägre pris än allmänna marknaden.

Enligt jordbruksnämndens mening är frågan om tryggande av skäligen utkomstmöjligheter för innehavarna av mindre jordbruk ett spörsmål av utomordentlig vikt. Nämnden hade ock tidigare för avsikt att, i samband med att frågan om fortsatta åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område för nästa regleringsår behandlades, till närmare övervägande upptaga spörsmålet huruvida och i vad mån åtgärder i sådant syfte kunde anses påkallade. Av flera skäl ansåg sig dock nämnden böra här avstå därifrån.

Ett av skälen var, att, enligt nämndens mening, för ernående av en tillfredsställande lösning av olika med det mindre jordbruket förbundna problem en allsidig och ingående undersökning kräves rörande därmed sammanhängande förhållanden. I detta sammanhang vill nämnden erinra därom, att nämnden i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 januari 1938 angående fortsatta prisreglerande åtgärder å jordbrukets område framhållit vikten av att en utredning komme till stånd angående förhållandena inom jordbruket. Därvid framhöll nämnden bl. a., att uppmärksamhet särskilt borde ägnas åt produktionsförhållandena inom det mindre jordbruket samt jordbruksregleringarnas inverkan på dess lönsamhet och utvecklingsmöjligheter.

Vad vidare angår frågan om en undersökning av möjligheterna att inom landet i ökad utsträckning avsätta de överskott av jordbruksalster, som för närvarande exporteras, finner nämnden densamma betydelsefull ej minst med hänsyn till den omständigheten, att jordbruksproduktionen i dess helhet är stadd i en mycket snabb utveckling. Visserligen har befolkningskommissionen i sitt den 31 januari 1938 avgivna betänkande i näringsfrågan berört ifrågavarande spörsmål. Detta torde emellertid såsom i främsta rummet en avsättningsfråga böra tagas under överbäggande i samband med den av nämnden föreslagna utredningen rörande jordbrukets produktions- och avsättningsförhållanden.»

Chefen för jordbruksdepartementet har den 24 mars 1938 tillkallat *utredningsmän* för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande jordbrukets produktionsbetingelser och avsättningsförhållanden samt i samband därmed stående frågor.

I direktiven för dessa utredningsmän anförde departementschefen bland annat följande.

Nämnda utredning skulle äga rum med utgångspunkt från att den jordbrukande befolkningens utkomstmöjligheter borde så avvägas, att denna befolkning kunde upprätthålla en i förhållande till andra befolkningsgrupper skäligen levnadsstandard. Under erinran, att prisregleringen för jordbruksprodukter hittills syftat till att uppnå de priser, som voro gällande under åren 1925—1929, anfördes vidare, att det låge i sakens natur, att ju längre tillbaka i tiden förkrisåren ligga, desto mindre vägledande kunde nämnda priser vara för det aktuella läget. Härtill komme, att det aldrig blivit klargjort, huruvida sagda priser voro ur olika synpunkter skäligen. Vid ett bedömande av de priser å jordbruksprodukter, som från det allmännas sida borde eftersträvas under den närmaste framtiden, syntes detta böra beaktas, varjämte hänsyn även borde tagas till de förändringar i produktionsbetingelserna, som numera ägt rum. I åtskilliga avseenden hade stegrade kostnader inträtt beträffande för jordbruksdriften erforderliga tjänster och förnödenheter. Icke minst gällde detta anställdas löner och övriga förmåner, varvid även sociallagstiftningen spelat sin roll. Ökad mekanisering hade måhända lett till ökad skuldsättning o. s. v. Dessa kostnadsstegringar motvägdes av genom bättre utsäden och effektivare driftsmetoder frambringade högre skördar, av genom rationalisering åstadkommen minskning av arbetsbehovet, av lägre räntesatser m. m. Hur resultatet av dessa motstridiga tendenser i fråga om utvecklingen av jordbrukets produktionskostnader gestaltat sig, syntes icke vara klarlagt. En uppgift för utredningen borde följaktligen vara att klargöra jordbrukets förhandenvarande produktionsbetingelser för att därigenom giva ledning för det allmännas bedömande av de priser å olika jordbruksprodukter, som genom prisreglering borde åsyftas.

Utredningen borde vidare undersöka, vilken inverkan å jordbruksdriftens ekonomiska resultat inträdda förändringar i distribution och avsättning kunde hava haft, vilken roll utbyggnaden av jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse kunde hava spelat, samt i vad avseende å dessa områden förändringar av olika slag skulle vara till fördel för såväl jordbrukare som konsumenter. Departementschefen framhöll också, hurusom förutsättningarna för jordbrukets bedrivande icke vore desamma i landets olika delar eller i fråga om jordbruk av olika storlek och driftstyp. De hittills tillämpade jordbruksregleringarna hade endast i vissa avseenden kunnat anpassas härefter. Utredningen borde därför söka klargöra jordbrukspolitikens verkningar även i detta avseende, varvid förslag till avväganden olika landsdelar och jordbruksgrupper emellan borde uppgöras. Departementschefen ansåg det därvid i främsta rummet vara riktigast att utgå från att jordbrukspolitikens gäves en sådan utformning, att den icke medförde en av förhållandena i övrigt opåkallad och för jordbrukets ekonomiska effektivitet i det hela menlig påverkan till gynnande eller missgynnande av den ena eller den andra delen av vårt jordbruk. Denna inställning finge emellertid icke lägga hinder i vägen för att särskilda åtgärder från det allmännas sida vidtoges för stödjande av mindre jordbruk eller av naturen missgynnade landsdelar, där så av befolkningspolitiska eller sociala skäl kunde befinnas lämpligt. Frågan huruvida som ett led i jordbrukspolitikens borde ingå statsåtgärder syftande till nedbringande av jordbrukets produktionskostnader ansåg departementschefen även böra prövas. Härvid borde särskilt övervägas på vad sätt minskning av produktionskostnaderna skulle kunna i praktiken genomföras vid det mindre och medelstora jordbruket. Under framhållande av att en prisstödjande jordbrukspolitik icke borde belasta ekonomiskt svagt ställda befolkningslager på ett kännbart sätt angav departementschefen vidare vissa särskilda frågor, vilka borde av utredningen undersökas, däribland prisdifferentiering i syfte att för mindre bemedlade underlätta tillgång till för hälsotillståndet betydelsefulla livsmedel och därmed öka avsättningsmöjligheterna för jordbruksprodukter inom landet. Slutligen anförde departementschefen, att utredningen borde utföras med all skyndsamhet så att om möjligt resultatet därav kunde underställas 1939 års riksdag. Skulle detta visa sig möta avgörande hinder, borde sådana delar av problemet, beträffande vilka åtgärder vore mera trängande, kunna utbrytas och behandlas för sig samt förslag i dessa hänseenden i första rummet framläggas.

Av den ovan lämnade sammanfattningen av direktiven för den numera igångsatta utredningen rörande jordbrukets produktionsbetingelser och avsättningsförhållanden samt i samband därmed stående frågor synes framgå, att jämväl de i här föreliggande motioner upptagna spörsmålen komma att bli behandlade vid berörda utredningsarbete. Utskottet vill i detta sammanhang dock understryka de synpunkter, vilka motionärerna andragit i fråga om önskvärdheten av en jämn fördelning av jordbruksstödet särskilt med avseende på småbrukets svårigheter att vinna nöjaktig lönsamhet. Emellertid finner utskottet med hänsyn till nyssnämnda utredning den av motionärerna begärda skrivelsen till Kungl. Maj:t i ärendet icke vara erforderlig.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 122 och II: 223 må anses besvarade med vad utskottet anført.

Stockholm den 24 maj 1938.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Gabrielsson, Tjällgren, Alfred Andersson, von Stockenström* och *Jacob Hansson* samt
från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Carlström, Casenberg, Andersson* i Tungelsta och *Ericsson* i Sörsjön.
